Analiza sensurilor conotative şi denotative ale albinei în cadrul fitonimiei româneşti

Radu DRĂGULESCU

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Litere şi Arte
„Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
Personal e-mail: dradgulescu @gmail.com

Analysis of connotative and denotative meanings of the bee in the Romanian phytonimy

Many Romanian phytonyms are directly involving the bee, an insect with deep cosmological implications and direct contributions in Romanian mythology. In most cases the term „bee" is associated to melliferous (honey-bearing) and scented plants. In the folk culture this insect represents the embodiment of good, it is a reliable friend and a hardworking being. Our work aims an inventory, an interpretation and a statistic on the ethnobotany Romanian lexemes implying the term „bee".

Keywords: bee, phytonym, connotation, denotation, linguistics

Am prezentat cu diverse ocazii strânsa legătură dintre om şi lumea vegetală şi resorturile ce stau la baza denominaţiei şi conotaţiei în acest plan[1]. Etnobotanica reprezintă o sursă fertilă de informaţii pentru cercetări antropolingvistice, psihologice şi psiholingvistice. Fitonimia dezvăluie preocupările, reprezentările şi subconştientul afectiv ale poporului. La plante, ca şi în cazul altor categorii, denumirile au fost sugerate oamenilor de aşa-zisa *signatura rerum*, de tainicele caracteristici percepute în morfologia, cromatica, mirosul, gustul, gingăşia, robusteţea organelor speciilor vegetale. Alte fitonime au derivat din diversele proprietăţi ale plantelor, din ecologia şi corologia lor, fenologia lor, din relaţiile cu celelalte vieţuitoare. Faptul că ele au fost consemnate în diverse scrieri reprezintă un câştig atât pentru etnobotanica românească, cât şi pentru lingvistică.

La baza analizei noastre stă *Dicţionarul* lui Borza[2], al cărui material este adus la zi şi completat substanţial de *Dicţionarul fitonimelor româneşti*[3] al lui Constantin Drăgulescu. Al. Borza inserează pe lângă câteva mii de nume de plante maghiare, săseşti, germane, franţuzeşti, englezeşti, ruseşti, ucrainene, sârbeşti, bulgăreşti, turceşti, şi 10.906 nume româneşti de plante pentru 2.095 specii. Prin publicarea *Dicţionarului* mai sus amintit, Constantin Drăgulescu a ridicat numărul numelor româneşti de plante la peste 22.000 fitonime cunoscute până în prezent, fitonime care aparţin unui număr de 3.220 specii de plante indigene şi exotice, spontane şi cultivate. La acestea se adaugă peste 4.300 termeni care desemnează nume de soiuri şi părţi (organe) de plante. Astfel, fitonimia românească însumează, deocamdată, peste douăzeci şi şase de mii de termeni.

Termenul albină provine din lat. *alvina*, atestat sub această formă la gramaticul Caper[4] cu semnificaţia cuvântului *alvearia* „stup", termenul stup însemnând în aromână „albină". Prima atestare sub forma „albină", ca denominaţie entomologică, este indicată de Hasdeu în *Etymologicum magnum Romaniae* drept fiind prezentă la Coresi: „Câţi amu tocmealei lu Dumnezeu cu dragoste nevoescu-se, trudei ceaia draga a albinelor închipuescu-se." În Letopiseţul său, Ureche[5] ne asigură că „Toată albina îşi apără căşcioara."

În viziunea poporului român albina este harnică, femeile fiind asemănate adeseori cu această insectă: „Ţăranca e albina casei"[6]. Despre oamenii beţi (cu limba îmbâcită) se spunea că i-ar fi „muşcat albinele de limbă"[7]. Albina se mai numeşte muscă, biză, bâză, gâză, gâză de miere, gâză folositoare, gâzuţă. Albina-femelă poate fi matcă, albină lucroaie, împărătească, mumă, mumină, albină împărătească, crăiasa albinelor. Albina-mascul este

denumit trântor, trântore, lăutar, bondar[8]. Aromânii numesc albinele alghini sau muşti di alghini.

În mitologia românească, albina este un animal cosmogonic, un acolit al divinităţii demiurgice, sfetnic şi mesager al Fărtatului. Acesta nu ştie cum să încăputeze pământul sub cer, pentru ca marginile lor să se potrivească. Conform unui tip de legende, albina îl învaţă cum să rezolve situaţia: prin încreţirea scoarţei terestre, creând văile şi munţii (fie că acţiunea în sine o desfăşoară Fărtatul, fie că o execută chiar ea). Alt tip de legende ne prezintă albina ca fiind doar mesager al Demiurgului, ea mergând să ceară sfatul ariciului. Din orgoliu acesta refuză să colaboreze, dar este păcălit de albină care se preface că pleacă şi, ascunsă, ascultă cum ariciul, vorbind singur, dezvăluie soluţia necesară. Şi în acest caz, albina ajută efectiv la încreţirea pământului. Blestemată de către arici să-şi mănânce propria scârnă, este binecuvântată şi declarată sfântă de către Fărtat, hotărând ca scârna ei să fie aliment sfânt, iar ea să producă şi ceară pentru a-i oferi lumină omului. Cu mierea albinelor sălbatice se hrăneau Fetele Pădurii, albinele fiind ocrotite de către Sânziene.

Odată cu răspândirea creştinismului, geneza albinei este explicată de către români prin transformarea lacrimilor de durere ale Maicii Domnului în această insectă. Ideea este o preluare din antichitatea egipteană[9], unde albina era considerată ca provenind din lacrimile lui Ra, astfel putând fi explicată şi originea şi implicaţiile ei solare.

Conform tradiţiei populare, diavolul nu se poate transforma în arici sau albină, aceasta fiind „sluga lui Dumnezeu”[10]. Mai mult decât atât „Nu se poate concepe o prezentare oricât de sintetică a zoomitologiei române fără referinţe la rolul albinei în istoria autohtonilor.”[11] Istoriografii antici descriu Dacia drept „ţara albinelor”, ţara minunată a melifagilor[12], mierii atribuindu-i-se calităţi miraculoase, iar miedul fiind considerat un echivalent al ambroziei.

O legendă ne spune că iniţial albina era albă. A fost trimisă de Dumnezeu la Diavol pentru a afla dacă e bine ca în univers să fie mai mulţi sori. Albina se aşază pe capul Diavolului şi îi citeşte gândurile. Drept răzbunare acesta o loveşte cu biciul şi de aceea a devenit vărgată (şi filiformă la mijloc). Alte legende ne spun că albina i-ar fi cerut lui Dumnezeu ca înţepătura ei să fie fatală, solicitarea mâniind Divinitatea care hotărăşte, drept pedeapsă, ca cea care să moară în urma înţepăturii să fie chiar albina. O altă legendă, culeasă de George Coşbuc, explică originile albinei prin transformarea dintr-o fată harnică şi bună (iar ale păianjenului dintr-un frate al fetei respective). O altă legendă pomeneşte de dragostea lui Albin pentru Teia, explicând astfel apariţia florilor de tei. În basmele româneşti albina îl ajută pe erou să depăşească diferite situaţii dificile. Mierea este folosită şi în zilele noastre în cadrul ceremoniilor nupţiale (sub forma pişcotului cu miere) şi funerare (fiind un ingredient al colivei).

În prezentarea şi interpretarea fitonimelor am adoptat ortografia propusă de DOOM2, conform căruia se scriu cu cratimă substantivele compuse cu unitate semantică şi gramaticală mai mică decât a celor scrise într-un cuvânt, eventual, cu articulare şi flexiune şi la primul element, având structura substantiv + prepoziţie + substantiv, substantiv + substantiv în nominativ, substantiv (articulat) + substantiv în genitiv. De asemenea, DOOM2 prevede generalizarea scrierii cu cratimă a compuselor nesudate care denumesc specii distincte de plante[13]:

Albină *(Ophrys cornuta)*: planta are flori dispuse într-un spic, seamănă cu albina.

Albiniţe *(Coreopsis tinctoria)*: fitonim întâlnit în Oltenia, împreună cu corespondentul gărgăuni („viespi”). Numele sugerează relativa asemănare, îndeosebi cromatică, dintre florile plantei şi aceste insecte. Numele ştiinţific are la bază tot un entomonim: gr. kóris „ploşniţă” şi ópsis „aspect”, cu referire la aspectul fructelor.

Balbisă, bălbisă (*Galeopsis spp., Stachys spp.*), ***balbisă-de-baltă*** (*Stachys palustris*): speciile sunt melifere, numite în germană Bienenkraut „planta/buruiana albinelor” şi Bienensaug „sugelul albinelor”, respectiv v.germ. binesuga, binisuga, specii melifere. Constantin Drăgulescu[14]trimite şi la v.ind. bhasana „specie de albină” engl. bee/bees „albină/ albine”, rom. bâză „albină”, tc. bal bitki „plantă meliferă”, respectiv fitonimele balbaşi „miere de primă calitate” (*Salvia tmolea, Sideritis tmolea*), din care rom. balbaş „mied, hidromel” şi ballibaba „tatăl mierii” pentru speciile de *Lamium*. Speciile au flori bilabiate, ca nişte guri deschise care nu se pot face înţelese. Dacă aşa au gândit şi cei care le-au numit balbisă, atunci, în opinia lui C. Drăgulescu[15], fitonimele provin din tema balb- din care şi verbul rom. a se bâlbâi, lat. balbus. Ori în prima parte a fitonimului am putea identifica rad. i.-e. *bhel-, *bhlō- „floare, a înflori” sau rad. i-.e. *bhel- „a străluci”, *bhā-, *bhō- „lumină, a luci, a sclipi, noblеţe”, iar în finalul său rad. i.-e. *bu- „buză” din care rom. buză, alb. buzä „buză” (şi germ. Biss, Bissen „muşcătură, îmbucătură”). M. Vinereanu consideră termenii băl, bălan traco-dacici şi nu ca derivând din sl. belŭ „alb”, pe considerentul că Procopius, în sec. VI, înainte ca slavii să vină în Balcani, scrie că barbarii (adică tracii, după alţii goţii) spun calului (cu capul) alb, bálan, termen cu originea în rad. i.-e. *bhel- „alb, strălucitor”.

Băsacăn, beseacăn, bisacăn, bisăcă, bâ(r)sacăn, brisacă, basacă (*Epilobium angustifolium*): fitonimele ar putea sugera calităţile melifere ale acestei specii numite

şi prisacăn, cu posibila traducere „iarba/hrana albinei”: bi-saka. Posibil ca unele sinonime ale fitonimului busuioc, precum ***bisioc*** (*Ocimum basilicum, Mentha pulegium*), ***băsîioc, bâsâioc*** (*Ocimum basilicum*), ***bosâioc*** (*Melissa officinalis, Ocimum basilicum*) să însemne tot „hrana albinei” sau „plantă mirositoare”. *Melissa officinalis* chiar se numeşte bosâiocul/busuiocul albinelor şi isma stupilor. C. Drăgulescu consideră utilă şi o corelare cu v.ind. bhasana „specie de albină” şi rom. bâză „albină”, engl. bee, bees „albină, albine”. De asemenea, face trimitere şi la rad. i.-e. *ŭesu- „bun” şi *ŭeis- „a creşte, a odrăsli”. ***Băsacan, băsacăn*** se numesc şi *Senecio nemorensis şi Senecio fuchsii (*actualmente *Senecio ovatus*; eronat apare cu aceste nume şi *Lysimachia vulgaris* din confuzia cu una dintre aceste specii de *Senecio).*

Bâz *(Chrysanthemum cinerariifolium* actualmente *Tanacetum cinerariifolium)*: din bâză „albină, streche, muscă” (din vb. a bâzâi, din interj. bâz care redă sunetul produs de aripiile insectelor în zbor), în sens larg gâză, insectă care bâzâie; există corespondentul rom. cântăcei (< ? gândăcei) şi german Insektenblume, planta fiind utilizată ca insecticid. Tot atât de bine, consideră C. Drăgulescu[16], am putea avea o formă din bez cu semantica „mirositor”, planta mirosind puternic.

Bosâiocul-albinelor (*Melissa officinalis*): posibil ca formele bosioc, bosâioc, bosâoc, bosoioc (*Ocimum basilicum*) să conserve tema *bos- cf. v.ind.. bo- „parfum” ori să fie contaminate cu acesta. Esdste al albinelor datorită calităţilor melifere.

Buruiana-stupului (*Melissa officinalis*): plantă aromată cu care se freacă stupii, cf. lat. *stypus şi ucr. štub „trunchi scorburos”, M. Vinereanu consideră termenul stup de origine traco-dacă, pentru atragerea albinelor; ***buruiană-pentru-albine*** (*Melissa officinalis*): specie meliferă folosită şi la afumatul stupilor.

Burzişor, burzoşi (*Corralorhriza trifida*) < rom. borză, bărzăun. Este o orhidee cu numele românesc albină şi care are flori ca nişte insecte. La rândul lor borză, bărzăun se pare că provin din onomatopeele zbâr, zvâr din care avem şi rom. zbor, inclusiv zburare (în dicţionare considerat ca derivând din lat. *exvolare, cf. lat. *exvolare; C. Drăgulescu[17] susţine că verbul este de natură onomatopeică, din interj. zbâr care imită sunetul scos de aripile păsărilor şi insectelor în zbor.

Busuioc-de-ştubei, busuioc-de-ulei (*Melissa officinalis*): planta este înrudită cu busuiocul, are miros plăcut şi se foloseşte la frecat stupii/ştiubeii < ştiubei cf. ucr. štub „trunchi scorburos”; după M. Vinereanu de origine traco-dacă, numiţi şi uleie < ulei < bg. ulej, pentru atragerea albinelor.

Busuiocul-albinelor (*Dracocephalum moldavica, Melissa officinalis*): specii melifere, înrudite cu busuiocul, folosite la frecatul stupilor cu albine pentru a le atrage; ***busuiocul-stupilor*** (*Dracocephalum moldavicum*) şi ***busuiocul-stupului*** (*Dracocephalum moldavicum, Mellisa officinalis*) (a se vedea busuiocul albinelor) < stup cf. lat. *stypus şi ucr. štub „trunchi scorburos”.

Ceara-albinei, ceară, ceară-de-albine (*Asclepias syriaca*), ***ceară*** (*Hoya carnosa, Myrica cerifera*), ***ceara-câmpului*** (*Cerinthe minor*) < ceară < lat. cera. *Asclepias syriaca* este meliferă, cu miros de ceară de albine şi cu un latex care se întăreşte, ajungând la consistenţa cerii. *Hoya carnosa* are frunzele cărnoase, ca de ceară. *Myrica cerifera*, aşa cum arată şi numele ştiinţific, produce ceară (este numită de francezii arbre à cire, cirier). *Cerinthe minor* (din lat. cerintha, -ea, cf. gr. cerinthos „pâinea albinelor”) este meliferă şi are frunzele cu aspect cerat.

Floarea-albinelor (*Phacelia tanacetifolia*): este o excelentă specie meliferă; ***floarea-albinuţii*** (specie neidentificată cu floare albă): din adj. alb < lat. albus sau rad. i.-e. *albho- „alb” sau din subst. albină; primul termen al fitonimelor provine din lat. floris, florem.

Gărgăuni (*Coreopsis tinctoria*) < gărgăun „viespe mare”, în concordanţă cu numele albiniţe şi aspectul florilor ligulate.

Giugiumă-stupoasă (*Melissa officinalis*): poate proveni din ngr. (a)giosmos „mentă”, ca şi corespondentele rom. giosmă, giasmă, jujmă (alb. dhiozmë, bg. giozum, dzhodzhen). Se freacă cu ea stupii pentru a atrage roiurile de albine.

Iarba-albinei, iarba-albinelor (*Melissa officinalis, Melittis melissophyllum*): foarte bune specii melifere folosite la frecarea stupilor pentru atragerea roiurilor de albine; ***iarba-stupilor*** (*Melissa officinalis*), ***iarba-stupului*** (*Calamintha clinopodium*, *Melissa officinalis*): fiind aromate, s-au folosit la frecarea stupilor pentru atragerea roiurilor de albine; ***iarbă-de-albine*** *(Melissa officinalis)*; iarbă din lat. herba.

Mătăcina-broaştei (*Mentha aquatica, Mentha longifolia*), ***mătăcina-broaştii*** (*Mentha aquatica),* ***mătăcina-stupilor*** (*Melissa officinalis*), ***mătăcină*** (*Dracocephalum moldavica, Melissa officinalis, Mentha spp., Ocimum basilicum*), ***mătăcină-(de-a)-bună*** (*Mentha crispa, Mentha piperita*), ***mătăcină-creaţă*** (*Mentha crispa*), ***mătăcină-de-casă*** (*Mentha piperita*), ***mătăcină-lungă, mătăcină-puturoasă*** (*Mentha longifolia*), ***mătăcină-turcească*** (*Dracocephalum moldavica*), ***mătăcine*** (*Dracocephalum moldavica, Melissa officinalis*), ***mătăciune*** (*Dracocephalum moldavica, Dracocephalum ruyschiana, Melissa officinalis, Stachys germanica*), ***mătăciune-turcească*** (*Dracocephalum moldavica),* ***mătăgină, motoacă, motocină*** (*Melissa officinalis*): dacă nu provin dintr-un *mentăciune < lat. *mentacina (< menta), atunci de comparat cu bg. ma-

tečina, matičina, matučina, bg. şi sb. matočina, scr. matička, matičnjak, ucr. şi rus. matočnik, slovac mäta (*Melissa, Mentha, Dracocephalum moldavica*) cf. sl. matica, matka „(albina) matcă", după M. Vinereanu termen traco-illiric. Cu aceste plante se frecau coşniţele şi cutiile stupilor pentru a atrage mătcile, respectiv roiurile de albine; ori, în opinia lui C. Drăgulescu[18], cf. rad. i.-e. *me(n)th- „a amesteca, a mişca învârtind" din care şi v.ind. ma(n)thati „amestecă, mişcă, clatină" şi rom. a ameţi. Semnificaţia ar fi aşadar „(plantă) ameţitoare" căci toate au miros aromat puternic, îmbătător. În multe dialecte din India o altă plantă cu miros puternic, *Trigonella foenum-graecum*, are numele menthulu, me(n)thya, methi. Probabil aceeaşi semnificaţie o are şi gr. mintha, minthe > lat. ment(h)a „mentă, izmă".

Melisă *(Dracocephalum moldavica, Melissa officinalis)*, ***melisă-românească*** (*Dracocephalum moldavica*), ***melisă-roşie*** (*Monarda didyma*), ***melisă-turcească*** (*Dracocephalum moldavica, Melissa officinalis*) < lat. melissa (din gr. melissa, melitta „albină"), fr. mélisse. *Dracocephalum moldavica* a fost descrisă ca specie nouă pentru ştiinţă din Moldova, dar este de origine asiatică, introdusă în Europa de Est de către turci. De aceea este numită şi melisă românească şi melisă turcească. *Monarda didyma* are miros puternic de melisă (*Melissa officinalis*) şi flori roşii cf. lat. rosea.

Pelin-albină (*Artemisia absinthium*, eroare - în loc de pelin alb.

Prisacăn *(Chamaenerion angustifolium* actualmente *Epilobium angustifolium*): planta este o foarte bună specie meliferă şi legătura cu prisaca „loc unde sunt aşezaţi stupii, stupină" cf. bg. prĕsek, cr. preséka este logică, cu atât mai mult cu cât i se spune şi băsacăn, beseacăn, bisacăn, bisăcă cu posibila traducere „hrana albinei (a se vedea băsacăn). Dar planta creşte numai în tăieturi de pădure şi, la fel de logică, ar fi, în opinia lui C. Drăgulescu[19] trimiterea la sl. prisĕkati „a tăia" din rad. i.-e. *sek- „a tăia" (aici cu referire la pădure), din care se consideră că derivă şi bg. prĕsek, cr. preséka, rom. prisacă, presacă (cu înţelesul loc defrişat pentru a aşeza stupii). Această ultimă variantă ar explica de ce *Senecio ovatus*, o plantă tot de terenuri defrişate, se numeşte băsacăn (oiesc), ca şi *Epilobium angustifolium*.

Pufuliţa-albinelor (*Epilobium angustifolium*): posibil să provină din subst. puf cf. sl. puch, cf. bg., slov. puh, fiindcă speciile de *Epilobium* au seminţe cu puf care le ajută să se răspândească. Este o foarte bună plantă meliferă, căutată de albine.

Roiniţă *(Dracocephalum moldavicum, Melissa officinalis),* ***roişte*** *(Melissa officinalis)*: cu aceste plante se frecau stupii pentru a atrage roiurile < sl. roi. Ucrainienii spun speciei *Melissa officinalis* roivnik.

Stupariţă (*Platanthera bifolia*), ***stupelniţă*** (*Melissa officinalis*), ***stupiniţă*** (*Platanthera bifolia*), < stup, cf. lat. *stypus ori cf. sb. stup „stâlp", ucr. štub „trunchi găunos" şi rom. ştiubei „trunchi scorburos", „stup". M. Vinereanu consideră termenul stup de origine traco-dacă. Plantele sunt melifere.

Sulcină-de-pus-printre-straie (*Melittis melissophyllum*): posibilă etimologie populară după ucr. suhlia „febră", sau rom. şui „astm" (sugerând respiraţia cu şuierături a bolnavului), planta utilizându-se contra năduşelii „astmului". În viziunea lui C. Drăgulescu[20] ar putea proveni şi din rad. i.-e *k'ū-l „ascuţit, suliţă", din care *sul(i)că, un presupus nume al albinei, cu sensul „înţepătoarea" (ca şi lat. culex „ţânţar"), specia numindu-se şi iarba albinelor, cf. şi cu numele ştiinţific (< gr. melitta, melissa „albină"). Specia este meliferă, are miros plăcut şi de aceea se pune prin casă, în dulapuri, printre haine/straie, de comparat cu rom. strai „îmbrăcăminte; cuvertură, pătură", cf. slov. srajca „îmbrăcăminte".

Sulfină (*Melissa officinalis*): a se vedea sulcină de pus printre straie. Specia s-a folosit la frecarea stupilor pentru atragerea roiurilor de albine de unde şi numele stupelniţă, busuiocul stupului, floarea stupilor ş.a.

Urzâca-albinelor (*Lamium album*), ***urzică-înţepoasă*** *(Melissa officinalis)*: fitonimul urzică ar proveni din lat. *urdica cf. lat. urtica (*Urtica dioica*) sau în legătură cu lat. ordiri „a urzi", planta fiind textilă. Posibil, însă, să avem o alăturare a lat. uro „a arde" şi dac. diky „urzică". Numele urzică s-a extins, din cauza asemănării frunzelor, de la urzica vie (*Urtica*) la urzica moartă (*Lamium*), iar apoi şi la alte lamiacee (*Ballota, Chaiturus, Coleus, Galeopsis, Leonurus, Lycopus, Melissa, Nepeta, Plectranthus, Stachys*), cu frunze sau/şi flori cu aceeaşi morfologie dar şi asupra altor specii înrudite cu urzica vie (*Parietaria*), cu frunze ca aceasta (*Kerria japonica, Lantana camara Pelargonium odoratissimum, Scrophularia*). Fitonimul ***urzică-înţepoasă*** pentru specia *Melissa officinalis*, fie a fost atribuit dintr-o eroare, planta neavând nici un organ ţepos, fie este o răstălmăcire a numelui ştiinţific *Melissa* din gr. melissa, melitta „albină", fie redă gustul şi aroma plantei.

Voioşniţă-de-albini *(Melissa officinalis)*: de comparat cu bg. voneštnica (*Mentha*), cu semnificaţia „plantă aromată", cf. pol. wonna, slov. voňavá „odorant, mirositor".

Am identificat 74 de fitonimele care implică albina, ele putând fi grupate, din punct de vedere lingvistic, în cel puţin cinci categorii:

Dintre fitonimele analizate, 33 sunt concentrate într-un termen unic.

Celelalte se compun din doi sau mai mulţi termeni. Dintre acestea, 7 prezintă configuraţia substantiv în nominativ + prepoziţie + altul în acuzativ (un atribut substantival prepoziţional): *balbisă-de-baltă, buruiană-pen-*

tru-albine, busuioc-de-stubei, busuioc-de-ulei, ceară-de-albine, iarbă-de-albine, voioșniță-de-albini.

19 s-au format prin hipotaxă (subordonare atributivă), prin alăturarea a două substantive, primul la nominativ, al doilea cu valoare de atribut genitival: *bosâiocul-albinelor, buruiana-stupului, busuiocul-albinelor, busuiocul-stupilor, busuiocul-stupului, ceara-albinei, ceara-câmpului, floarea-albinelor, floarea-albinuții, giugiumă-stupoasă, iarba-albinei, iarba-albinelor, iarba-stupilor, iarba-stupului, mătăcina-broaștei/mătăcina-broaștii, mătăcina-stupilor, pufuliţa-albinelor, urzâca-albinelor.* Între acestea, termenii care constituie obiectul de studiu al lucrării noastre se află de trei ori la nominativ (mătăcina), în rest ei apar ca atribute substantivale.

Am identificat 10 fitonime în alcătuirea cărora sunt asociate un substantiv în nominativ şi un adjectiv cu funcţie de atribut, care să evidenţieze calitatea: *giugiumă-stupoasă*, *mătăcină-creaţă, mătăcină-lungă, mătăcină-puturoasă*, *mătăcină-turcească, mătăciune-turcească, melisă-românească, melisă-roşie, melisă-turcească*, *urzică-înţepoasă.*

Un fitonim pare la prima vedere ca fiind compus din două substantive, ambele în nominativ, cel de al doilea exprimând o caracteristică a plantei[21]: *pelin-albină*, dar în acest caz este vorba despre o eroare, denumirea corectă fiind *pelin-alb.*

Un fitonim nu este realizat prin compunere dezvoltată: *sulcină-de-pus-printre-straie.*

Chiar dacă, la origine, multe dintre aceste configuraţii semantice au reprezentat metafore insolite, ele şi-au pierdut, prin „repetare", orice valoare „poetică", devenind astfel expresii convenţionale[22].

Note:

1. Radu Drăgulescu, *Stilistica denumirilor populare de plante*, în *Studii şi comunicări de etnologie*, Sibiu, 1998, p. 124-127, *Simbioza oikumen – lume vegetală în percepţia lui George Coşbuc* în *Studii şi comunicări de etnologie*, Sibiu 1999, p.109-122, *Simbolistica florii în poezia antumă a lui M. Eminescu*, în *Cercetări de limbă şi literatură*, Oradea, 2000, p. 375-380, *Mitopoetica*, Cluj-Napoca, *Editura Casa Cărţii de Ştiinţă*, 2004, Constantin Drăgulescu, Radu Drăgulescu, *Contribuţii la cunoaşterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante*, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga", 2000, Constantin Drăgulescu, Radu Drăgulescu, *Consideraţii asupra unor lexeme daco-geto-trace*, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga", 2014, *George Coşbuc. Lumile limbajului*, Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga", 2016 ş.a.
2. Al. Borza, *Dicţionar etnobotanic*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1968.
3. Constantin Drăgulescu, *Dicţionarul fitonimelor româneşti,* Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, 2013.
4. DLR, tom I (A-B), Bucureşti, Editura Academiei 2010.
5. Letopiseţ, I, 188/6, apud DLR, tom I (A-B), Bucureşti, Editura Academiei 2010.
6. Iuliu A. Zanne, *Proverbele Românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria şi Macedonia*, IV, 664, Bucureşti, 1895-1901, apud DLR, tom I (A-B), Bucureşti, Editura Academiei 2010.
7. *Ibidem,* II, p. 227, apud DLR, tom I (A-B), Bucureşti, Editura Academiei 2010.
8. A se vedea şi DLR, tom I (A-B), Bucureşti, Editura Academiei 2010.
9. A se vedea Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987, p. 535.
10. Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987, p. 312.
11. *Ibidem.*
12. *Ibidem.*
13. DOOM2, p LXX-LXXIII.
14. Constantin Drăgulescu, *Dicţionarul explicativ al fitonimelor româneşti,* Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga", 2010.
15. *Ibidem.*
16. *Ibidem.*
17. *Ibidem.*
18. *Ibidem.*
19. *Ibidem.*
20. *Ibidem.*
21. A se vedea Valerica Sporiş, *Note pe marginea naturii adjectivului din perspectiva relaţiei cu substantivul, verbul şi adverbul*, *http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari2/Valerica%20Sporis.pdf.*
22. Simina Terian, *Premise pentru o poetică a textemelor*, in EITM5, Târgu Mureş, p. 326-331; A se vedea şi Monica Borş, *Mitologii nominale în proza lui Mircea Eliade*, Iaşi, Institutul European, 2015.

Bibliography

Bejan, Dumitru, *Nume româneşti de plante / Romanian plant names*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991.

Bidu-Vrănceanu, A., Călăraşu, C., Ionescu Ruxăndoiu, L., Mancaş, M., Pană Dindelegan, G., *Dicţionar de Ştiinţe ale Limbii / Dictionary of Sciences of Language*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1997; Bucureşti, Editura Nemira, 2001, reeditat în 2005.

Borş, Monica, *Mitologii nominale în proza lui Mircea Eliade / Nominal mythologies in Mircea Eliade's prose*, Iaşi, Institutul European, 2015.

Borza, Al. *Dicţionar etnobotanic / Ethnobotanical Dictionary*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1968.

Butură, V., *Enciclopedie de etnobotanică românească / Encyclopedia of Romanian Ethnobotany*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979.

Butură, V., *Enciclopedie de etnobotanică românească II. Credințe și obiceiuri despre plante / Encyclopedia of Romanian Ethnobotany* II, Paris, 1988.

Candrea, I. A., Adamescu, Gh., *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească" / Ilustrated Encyclopedic Dictionary*, București, Editura Cartea Românească, 1932.

Chivu, Gheorghe, *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicționar al limbii române / Dictionarium Valachico-Latinum. First dictionary of Romanian language*, studiu introductiv, ediție, indici și glosar de Gh. Chivu, Editura Academiei Române, București, 2008.

Chivu, Gheorghe, *Nume de plante în Dictionarium valachico-latinum / Plant names in Dictionarium Valachico-Latinum*, în *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze, Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română*, I, Editura Universității din București, 2010, p. 333-340.

Chivu, Gheorghe, *Nume de plante în texte românești vechi / Plant names in Romanian old texts*,

http://onomasticafelecan.ro/iconn2/proceedings/9_04_Chivu_Gheorghe_ICONN_2.pdf, accesat la 9 octombrie 2016.

Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române / Etymological Dictionary of Romanian language*, București, 2002.

Dicționarul etimologic al limbii române / Etymological Dictionary of Romanian language, I (A-B), București, Editura Academiei Române, 2010.

Dicționarul etimologic al limbii române / Etymological Dictionary of Romanian language, II (C-cizmă), București, Editura Academiei Române, 2015.

Dicționarul limbii române / Dictionary of Romanian language, (în XIX volume), București, Editura Academiei Române, 2010.

Drăgulescu, Constantin, *Dicționar de fitonime românești / Dictionary of Romanian phytonyms,* Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, 2014.

Drăgulescu, Constantin, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești / Explanatory Dictionary of Romanian phytonyms,* Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, 2010.

Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante / Contributions to Geto-Dacian language. Dacian plant names*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga", 2000.

Drăgulescu, Constantin, Drăgulescu, Radu, *Considerații asupra unor lexeme daco-geto-trace Considerations on some Dacian-Getic-Tracian lexemes*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga", 2014.

Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase / A history of religious ideas*, vol I, Chișinău, Editura Universitas, 1994.

Gledhill, David, *The Names of Plants*, fourth edition, Cambridge University Press, 2008.

Gorovei, A., *Credințe și superstiții ale poporului roman / Beliefs and superstitions of the Romanian people*, București, Editura Vestala, 2103.

Hasdeu, B.P., *Etymologicum Magnum Romaniae*, București, 1894.

Marian, Simion Florea, *Botanica poporană română / Romanian folk botany*, vol. I Suceava, Editura Muşatinii, 2008, vol. II-III, București, Editura Academiei Române, 2010.

Niculiță-Voronca, Elena, *Datinile și credințele poporului român. Adunate și așezate în ordine mitologică / The customs and beliefs of the Romanian people*, 2 vol., București, Editura Saeculum Vizual, 2008.

Oișteanu, Andrei, *Ordine și Haos. Mit și magie în cultura tradițională românească / Order and Chaos. Myth and magic in Romanian folk culture*, Iași, Editura Polirom, 2013.

Pamfile, Tudor, *Mitologia poporului roman / Mythology of the Romanian people*, 2 vol., București, Editura Vestala, 2008.

Valerica Sporiș, *Note pe marginea naturii adjectivului din perspectiva relației cu substantivul, verbul și adverbul / Notes on the nature of the adjective from the perspectives of its relations with the noun, the verb and the adverb*, *http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari2/Valerica%20Sporis.pdf*.

Terian, Simina, *Premise pentru o poetică a textemelor / Premises for a poetics of textemes*, in *EITM5*, Târgu Mureș

http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETM5_Part41.pdf.

Terian, Simina-Maria, *Textemele românești. O abordare din perspectiva lingvisticii integrale / Romanian textemes. An aproach from the perspectives of the integral linguistics*, Iași, Institutul European, 2015.

Vinereanu, M., *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică / Etymological Dictionary of Romanian Language on basis of Indo-European studies*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.

Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română / Romanian mythology*, București, Editura Academiei, 1987.